

ГЛОБАЛЬНА МЕРЕЖА ЮНЕСКО МІСТ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ, ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ МЕЛІТОПОЛЯ

Валентин Молодиченко

д. філософ. н., професор, ректор

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

Сергій Прийма

д. п. н., доцент, проректор із наукової роботи

Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б.Хмельницького

У публікації представлено досвід консолідації зусиль представників громадськості, органів місцевого самоврядування, освітян та науковців у процесі підготовки заявки міста Мелітополь на входження до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються. Розкрито значення і роль Глобальної мережі ЮНЕСКО в популяризації ідеї розвитку освітнього потенціалу міста та розбудови освіти упродовж життя.

Освіта впродовж життя загалом і освіта дорослих зокрема все частіше розглядаються як визначальні чинники регіонального розвитку, фактори конкурентоспроможності як окремих територій, так і держави в цілому. Формування й реалізація конкурентних переваг того чи того регіону (міста, області, країни) сприяє прискореному зростанню як в економічній, так і в соціальній сферах. За таких умов значного поширення набула ідея міст і регіонів, що навчаються, сутність якої полягає в розумінні того, що конкурентоспроможність будь-якого міста чи регіону в умовах глобалізації визначається його здатністю до навчання.

Концепція міст і регіонів, що навчаються, останнім часом набула поширення в європейській теорії регіонального розвитку, будучи маркером успішного соціально-економічного розвитку міста чи регіону, розвитку його людського потенціалу, основою регіональної освітньої політики країн Європейського Союзу. Аналіз теоретичних засад, а також практичної реалізації концепції міст і регіонів, що навчаються, є сьогодні для України необхідною умовою її сталого розвитку, повноцінного входження до європейської та світової економіки й освітнього простору. Особливо актуальною окреслена проблема постає на тлі викликів сьогодення для міст і регіонів Півдня та Сходу України.

Мелітополь (від грец. **Μελιτοπόλη** – «медове місто») – місто обласного підпорядкування в Запорізь-

кій області на Південному Сході України, адміністративний центр Мелітопольського району, друге за величиною місто в Запорізькій області й 34-е в Україні. Населення міста – 156,1 тис. осіб – складається з представників понад ста національностей, серед яких болгари, вірмени, караїми, кримські татари, німці та греки є найчисленнішими національними етосами. У березні 2008 року Мелітополь представляв Україну в міжнародній програмі Ради Європи «Інтеркультурні міста», що об'єднує 21 місто з усієї Європи.

Мелітополь має вагомі конкурентні переваги, порівняно з іншими містами, завдяки своєму географічному положенню, адже місто розташовано поблизу як великого рекреаційного району на узбережжі Азовського моря (Бердянськ, Кирилівка, Приморськ), так і сировинної бази (метал, овочі, фрукти, зерно, мед), що завжди давало змогу динамічно розвиватися машинобудівній і харчовій промисловості. Розвиткові міста сприяло також те, що воно розташовано на перехресті шляхів: через нього проходять дві автомагістралі європейського значення (E58 – Відень-Ужгород-Одеса-Ростов-на-Дону та E105 – Киркенес-Санкт-Петербург-Москва-Харків-Ялта), а також велика залізнична електрифікована магістраль. Недаремно Мелітополь завжди вважався «воротами до Криму», відстань до якого – близько ста кілометрів.

Традиційно Мелітополь – один з науково-промислових центрів індустріального Запорізького регіону. Завдяки історичній спадщині, економіко-географічному розташуванню й підприємливості жителів, у місті розвивалися галузі машинобудування, легкої та харчової промисловості. На території Мелітополя працювало 7 великих і близько 100 середніх і малих підприємств машинобудування, основою виробництва яких була елементна база для авто-, дорожньо-будівельного й сільгоспмашинобудування, а це близько 20 тисяч найменувань продукції. Перспективними напрямками розвитку бізнесу в місті завжди були галузі харчової промисловості й альтернативної енергетики. Попри «індустріальний складник», Мелітополь – єдине місто у світі, у центральній частині якого на 200 га росте експериментальний черешневий сад, що налічує понад 40 сортів відомої в усьому світі черешні, виведених фахівцями Мелітопольської дослідної станції садівництва імені М. Ф. Сидоренка.

Однак для переваг і сильних сторін Мелітополя склалася загрозлива ситуація з моменту військової агресії з боку Російської Федерації. У зв'язку з традиційною орієнтацією машинобудівної промисловості міста на замовників з РФ, а також транзитної спрямованості його на російських громадян, які відпочивали на узбережжях Азовського й Чорного морів, Мелітополь, після початку військових дій на Донбасі, реально опинився на межі виживання. Фактично Мелітополь став прифронтовим містом, основним форпостом на сухопутному шляху до Криму. Через спад виробництва як загалом в Україні, так і в Запорізькому регіоні, становище на ринку праці сьогодні напружене та нестійке, прогресує безробіття, що має негативні соціальні наслідки. Так, протягом січня-лютого 2016 року на обліку в Мелітопольському центрі зайнятості перебувало 1655 безробітних, що становить 2,5%. Ускладнюють ситуацію й соціально-демографічні особливості безробіття: 61,9% безробітних становлять жінки, 43,2% – молодь. Одним з дуже важливих аспектів проблеми є те, що близько 40% безробітних – це громадяни з вищою освітою, кількість яких з кожним роком зростає за рахунок випускників вищих навчальних закладів, що не зуміли зорієнтуватися в ситуації на ринку праці й залишилися без першого робочого місця. Окреслена про-

блема загострюється в зв'язку зі збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб з Донецької та Луганської областей, які потребують подальшої адаптації до нових умов життя, працевлаштування й дуже часто – перекваліфікації. За офіційною статистикою, станом на 01.06.2016 р. у м. Мелітополі зареєстровано 4321 тимчасово переміщену особу.

Виходом з ситуації, що склалася в Мелітополі, є розвиток людського потенціалу громади через залучення жителів міста до процесу навчання впродовж усього життя. Створюючи умови для навчання впродовж усього життя, місто розширить індивідуальні права й можливості громадян, соціально згуртує їх, а також сприятиме економічному зростанню й розквіту культури, закладаючи тим самим основу для власного стійкого розвитку. Саме навчання впродовж усього життя дасть змогу покращити якість життя мелітопольців, надасть громадянам можливість передбачати нові виклики й знаходити відповіді на них, а отже, допоможе формуванню більш якісного й стійкого громадянського суспільства.

Важливим фактором успішного виконання окресленого завдання є розвинена освітня інфраструктура Мелітополя. У місті функціонують 23 загальноосвітні навчальні заклади, серед яких – 5 гімназій і педагогічний лицей «Творчість». Загальна кількість учнів міста становить близько 12 тис. осіб. Середню спеціальну освіту в Мелітополі всі охочі можуть здобути в Мелітопольському технікумі гідромеліорації й механізації сільського господарства, у Мелітопольському промислово-економічному коледжі, Мелітопольському вищому училищі культури, Мелітопольському медичному коледжі, у 2-х ПТУ і 4-х професійних ліцейх. Систему вищої освіти Мелітополя презентують 3 вищі навчальні заклади (Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького, Таврійський державний агротехнологічний університет, Мелітопольський інститут екології та соціальних технологій ВМУРЛ «Україна») і 3 філії вищих навчальних закладів (Харківський національний університет внутрішніх справ, Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій, Запорізький національний університет). Наголосимо, що в місті функціонує розгалужена мережа провайдерів освітніх послуг у сфері неформальної освіти, які активно працюють в контексті задоволення культурно-освітніх потреб усіх жителів Мелітополя.

Отже, нагальна необхідність оперативно реагувати на виклики сьогодення, підкріплена наявною

освітньою інфраструктурою, сприяли тому, що місто Мелітополь обрало для себе амбітну мету – стати містом, що навчається, і ввійти до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.

Глобальна мережа ЮНЕСКО міст, що навчаються (далі – Мережа) створена Інститутом ЮНЕСКО з освіти впродовж життя відповідно до Пекінської декларації (2013). Її мета – сприяти спільнотам міста в розширенні індивідуальних прав і можливостей особистості в навчанні впродовж життя і, як наслідок, соціальній згуртованості та економічному зростанню міст, регіонів і країн. Мережа допомагає розвитку діалогу між містами в питаннях політики, їх взаємному навчанню, сприяє встановленню зв'язків і партнерських відносин, забезпечує розвиток потенціалу, розробку засобів заохочення й визнання прогресу в створенні міста, що навчається. Важливо те, що мережа є міжнародною платформою для обміну інформацією, досвідом і кращими практиками побудови міст, що навчаються. У жовтні 2013 року відбулася перша Міжнародна конференція зі створення міст, що навчаються (МКМН), і з того часу по всьому світу зростає кількість міст, які застосовують принципи Пекінської декларації в побудові міст, що навчаються.

Сьогодні до складу Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються, входять міста з Америки, Європи, Азії, Австралії. Близько 1000 міст з усього світу взяли курс на приєднання до Мережі, і лише 32 члени офіційно ввійшли до неї. Членство в такій міжнародній інституції надає місту, окрім статусу та бренду, ще й низку практичних переваг, зокрема:

- забезпечення керівництва й підтримки (доступ до інструментів і стратегій розвитку учнів тих міст, що є членами Мережі, отримання оновленої інформації про учнів у містах);
- участь у діяльності динамічної мережі (обмін інформацією з іншими містами – членами Мережі, спілкування з експертами й фахівцями мережі, встановлення партнерських зв'язків);
- визнання зусиль міста (обмін інформацією з іншими містами про основні досягнення та ідеї міста, позиціонування міста як взірця для інших міст; подання заявки на отримання Премії ЮНЕСКО «Місто, що навчається»).

Без сумніву, така міжнародна ініціатива щодо розбудови освіти впродовж життя, як створення міст, що навчаються, не залишилася не поміченою освітянською спільнотою міста. До того ж теоретичні засади впровадження ідей освіти впродовж життя на регіональному рівні й обґрунтування концепції міст і регіонів, що навчаються, закладені в прикладному дослідженні «Розробка концепції регіону, що навчається, як підґрунтя ефективної регіональної освітньої політики (на прикладі Запорізької області)», яке, починаючи з січня 2016 року, здійснюють науковці Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького,

Бердянського державного педагогічного університету, Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.

- Серед завдань цього проекту слід виокремити такі:
- виявлення культурно-освітніх потреб громадян і визначення рівня їх задоволення; окреслення умов і перспектив розвитку ринку освітніх послуг Мелітополя й Запорізького регіону;
 - обґрунтування структури й змісту освітніх програм, їх відповідність культурно-освітнім потребам населення й запитам роботодавців у Мелітополі й Запорізькій області;
 - виявлення й залучення до партнерства основних стейкхолдерів ринку освітніх послуг;
 - теоретичне обґрунтування, розробка й експериментальна перевірка концепції міста й регіону, що навчаються (на прикладі Мелітополя й Запорізької області);
 - розробка рекомендацій щодо реалізації концептуальних засад розвитку Мелітополя й Запорізької області як міста й регіону, що навчаються.

Ініціатива науковців Мелітополя, Бердянська, Запоріжжя та Києва була підтримана на обласному рівні. Так, зокрема, за участю директора Департаменту освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації Тетяни Озерової було проведено брифінг для мас-медіа області на тему «Регіон, що навчається, як механізм реалізації концепції “Освіта впродовж життя”». На ньому обговорювалися питання консолі-

дації зусиль менеджменту освітньої політики регіону й міста, органів самоврядування, представників громадських організацій, провайдерів і користувачів освітніх послуг у сфері формальної та неформальної освіти в процесі підготовки пропозиції до Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018-2022 роки. В основі цього документа – науково обгрунтовані пропозиції щодо об'єднання зусиль, спрямованих на максимальний розвиток особистісного потенціалу кожного жителя регіону. Саме на брифінгу були озвучені плани міста щодо вступу до Глобальної мережі міст, що навчаються, ЮНЕСКО. (З більш детальною інформацією про брифінг можна ознайомитися в матеріалі Катерини Кучиної та Анастасії Ткаченко «У Запорізькій області розпочалася робота над проектом Програми розвитку освіти Запорізької області на 2018-2022 роки»).

Постійно сприяє реалізації ідей освіти впродовж життя й плідна співпраця науковців Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького з Представництвом Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DW International) в Україні. Так, зокрема, для підтримки ініціативи з розробки в Запорізькій області концепції регіону, що навчається, і підготовки заявки Мелітополя на вступ до Глобальної мережі міст, що навчаються, ЮНЕСКО з робочим візитом в березні 2016 року місто відвідали регіональний директор Представництва Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DW International) в Україні, Білорусії та Молдові, доктор філософії Аніта Якобсоне й директор Представництва Інституту міжнародного співробітництва Німецької асоціації народних університетів (DW International) в Україні, доктор філософії Олег Смирнов, які високо оцінили досягнення колективу науковців у розробленні концепції освіти впродовж життя на рівні міста й регіону.

Міська влада виявила велику зацікавленість у впровадженні й реалізації в Мелітополі стратегії навчання впродовж усього життя й вступу міста до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.. За розпорядженням міського голови в березні 2016 року було створено робочу групу для аналізу стану освітнього потенціалу Мелітополя й перспектив вступу міста до Глобальної мережі ЮНЕСКО, а також для підготовки аплікаційної форми. До складу робочої групи ввійшли представники громадськості й органів місцевого самоврядування, освітяни й науковці.

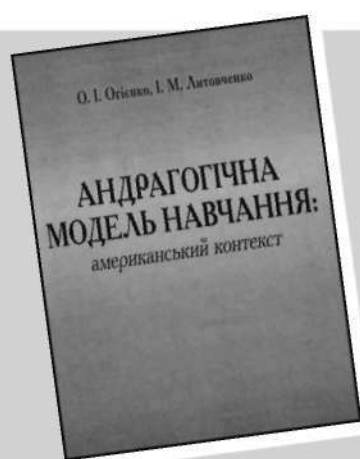
Ретельно підготовлена робочою групою інформація про освітній потенціал Мелітополя й досвід міста в розбудові освіти впродовж життя обговорювалася на засіданні постійної депутатської комісії Мелітопольської міської ради з гуманітарних питань і боротьби з корупцією, члени якої одностайно підтримали ініціативу міста щодо вступу до Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються.

Заявка, після підписання міським головою Мелітополя Сергієм Міньком, була направлена на узгодження до Національної комісії у справах ЮНЕСКО в Україні, де й була підтримана.

І ось 3 червня 2016 року відбулася знаменна для

міста подія – Мелітополь офіційно став членом Глобальної мережі ЮНЕСКО міст, що навчаються. Першим на пострадянському просторі містом, що офіційно отримало статус «Місто, що навчається».

Безперечно, попереду тривала й кропітка робота, що вимагає як політичної волі й відданості з боку громадськості й міської влади, так і розуміння особливостей цього процесу й кращих світових практик самими жителями міста. Потрібно детально ознайомитися з міжнародним досвідом міст, що навчаються, вивчити можливості оцінки потенціалу міста й визначити ролі й завдання всіх учасників процесу побудови міста, що навчається, на кожному його етапі. При цьому вже зараз з впевненістю можна твердити, що досвід Мелітополя у створенні міста, що навчається, є унікальним для України й потребує поширення.

КНИЖКОВА
ПОЛІЦЯ

Огієнко О.І. Андрагогічна модель навчання: американський контекст : монографія / О.І. Огієнко, І.М. Литовченко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 234 с.

Монографія присвячено дослідженню проблеми розвитку андрагогічної моделі навчання дорослих у США на основі аналізу педагогічної спадщини видатного американського вченого й андрагога М. Ноулза. Зазначено, що розуміння Ноулзом навчання як позитивного процесу зумовило усвідомлення ним можливості універсального застосування його андрагогічної моделі для навчання в будь-якому віці, не обмежуючись лише освітою дорослих. На основі вчення М. Ноулза автор розрізняє три типи освіти дорослих: формальну, неформальну та інформальну.

У монографії висвітлено соціально-історичні та педагогічні передумови становлення й розвитку андрагогічних ідей, обгрунтовано андрагогічні засади навчання дорослих, подано сутнісні характеристики андрагогічної моделі навчання, окреслено можливості творчого використання американських андрагогічних ідей у реформуванні системи освіти дорослих в Україні.